

การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้
อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

Promoting the Uposatha Precepts as a Factor for Building Peace in
the Community of Nong Takai Subdistrict, Pho Chai District,
Roi Et Province

พระภุรินทร์ จิตตวชิโร (สร้อยวิเชียร)

Phra Phurin Cittavachiro (Soywichain)

พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต

Phrakhru Bhavanaphatthanabandit

พระอธิการนัฐวุฒิ สิริจันท

Phradhikarn Nattawut Siricantho

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College

Email: sosommai@gmail.com

Received: 13 June 2025; Revised: 26 April 2026; Accepted: 26 April 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาอุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดและส่งเสริมรักษาอุโบสถศีลของชาวชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

การรักษาอุโบสถศีล ตรงกับวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำและวัน 8 ค่ำ มีความเป็นมาก่อนสมัยพุทธกาล ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) โคบาลอุโบสถ (2) นิคัณฐอุโบสถ (3) อริยอุโบสถศีล ทรงยกย่องอริยอุโบสถศีล ว่าเป็นการรักษาอุโบสถศีลที่จะทำให้มนุษย์นั้นเข้าสู่ความเจริญสูงสุด, อุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 2 คือ 1) รูปแบบการรักษาอุโบสถศีล 2) ประโยชน์ของอุโบสถศีล แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชน (2) ด้านความปลอดภัยทรัพย์สิน (3) ด้านครอบครัว (4) ด้านสุขภาพ การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุข แบ่งเป็น 2 คือ 1) แนวทางการสืบทอดและส่งเสริมการรักษาอุโบสถศีล พระสงฆ์เชิณชนพุทธศาสนิกชนรักษาอุโบสถศีล และนำพาปฏิบัติ ตลอดจนทั้งให้ความรู้ถึงอานิสงส์ของอุโบสถศีล และสร้างแรงจูงใจที่สามารถชักชวนพุทธศาสนิกชนมารักษาศีล 2) บทบาทพระสงฆ์ในการสืบทอดและส่งเสริมรักษาอุโบสถศีล นำพาปฏิบัติธรรม จัดปฏิบัติธรรมประจำปี ปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการแสดงธรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริม, อุโบสถศีล, ปัจจัยการสร้างสันติสุข

Abstract

This research has 3 objectives: 1) to study the Uposatha precepts in Buddhist scriptures, 2) to study the inheritance and promotion of Uposatha precepts of the people of Nong Takai Subdistrict, Pho Chai District, Roi Et Province, and 3) to study the promotion of Uposatha precepts as a factor in creating peace in Nong Takai Subdistrict, Pho Chai District, Roi Et Province. This is a qualitative research in which the researcher studied primary and secondary documents, conducted field interviews, analyzed, synthesized, and summarized the research results.

The research results found that:

Uposatha precepts in Buddhist scriptures is the observance of Uposatha precepts on the 14th, 15th, and 8th days of the lunar month predates the Buddha's time and have been practiced until the present. They are divided into 3 types: (1) Kopal Uposatha, (2) Nikanta Uposatha, and (3) Ariya Uposatha precepts. His Majesty praised Ariya Uposatha precepts as observing Uposatha precepts that will lead humans to the highest prosperity. Uposatha precepts of Nong Takai Subdistrict Community Pho Chai District, Roi Et Province is divided into 2: 1) form of observing the Uposatha precepts, 2) benefits of the Sabbath precepts, divided into 4 aspects: (1) coexistence in the community, (2) property safety, (3) family, (4) health. Promotion of the Uposatha precepts as a factor in creating peace, divided into 2: 1) guidelines for passing on and promoting the observance of the Uposatha precepts, monks invite Buddhists to keep the Uposatha precepts and lead the practice, as well as providing knowledge of the benefits of the Uposatha precepts and creating motivation that can invite Buddhists to keep the precepts, 2) the role of monks in passing on and promoting the observance of the Uposatha precepts, leading the practice of Dhamma, organizing annual Dhamma practices, practicing Dhamma on important Buddhist days, and preaching Dhamma.

Keywords: Promotion, Uposatha Precepts, Factor for Building Peace

บทนำ

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมปัจจุบันนั้นจะสงบร่มเย็นได้ก็ต่อเมื่อทุกคนนั้นรู้หน้าที่และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสังคมนั้น ๆ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นได้มีข้อกำหนดหรือสิ่งที่ชาวพุทธนั้นได้ยึดปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกัน คือ ศีล ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสงบสุขเมื่อทุกคนนั้นปฏิบัติตาม โลกนี้จะสงบร่มเย็นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจาและใจ จะเห็นได้ว่าทุกคนนั้นรักความสุขเกลียดความทุกข์ต้องการได้ยินแต่คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานกันทั้งนั้น เมื่อมนุษย์ต้องการให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติที่อ่อนน้อมแก่เรา เราก็ควรประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นแก่เขาก่อนการประพฤติ

ปฏิบัติเพื่อมิให้ผิดอยู่ในกรอบของศีลธรรม ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุจะพึงหวังว่าขอเราพึงเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจ เป็นที่เคารพและเป็นผู้ควรยกย่องของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายดังนี้ภิกษุนั้นพึงกระทำให้บริบูรณ์ในศีล” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539) จากพุทธพจน์ดังกล่าวนี้เราจะเห็นได้ว่าศีลนั้นสามารถนำมาซึ่งความสงบมาให้แก่ผู้ปฏิบัติและต่อเพื่อนมนุษย์ และทำให้สังคมสงบสุข

ศีล หมายถึง ความประพฤติดีทางกาย และวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษากายตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) โดยศีลนั้นแบ่งตามคัมภีร์เนติปกรณ์ที่ได้แบ่งศีลออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ปกตศีล ศีลโดยปกติ ได้แก่ศีลที่ประพฤติเป็นประจำโดยมิได้สมათาน 2)สมათาน ศีลโดยการสมათาน คือ ศีลที่รับสมათานจากพระภิกษุหรือสมათานต่อ หน้าพระพุทธรูป 3)จิตตปสาทะ ศีลที่เกิดจากความเลื่อมใส 4.สมณะ ศีลที่เกิดจากสมณะ 5.วิปัสสนา ศีลที่เกิดจากวิปัสสนา (พระเทพโสมภมมหาเถระ (มหาสิยาตอ), 2548) จากที่กล่าวถึงประเภทของศีล 5 ข้างต้น ทำให้มองเห็นภาพรวมของศีลในวงกว้างได้มากขึ้น แต่เพื่อให้เห็นในส่วนที่เป็นระบบความประพฤติที่แยกออกไปเป็นศีลสำหรับคฤหัสถ์และศีลสำหรับนักรบวช เป็นต้น ศีลสำหรับประชาชน โดยทั่วไปกำหนดเอาข้อปฏิบัติอย่างต่ำมาเป็นพื้นฐานช่วยให้สังคมสงบสุข โดยปกติถือว่า ศีลเป็นหลักความประพฤติขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ไม่ว่าจะครองชีวิตอยู่ในระดับใด ๆ คือเป็นหลักความประพฤติพื้นฐานของบุคคลแต่ละคนในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง จึงเรียกว่า มนุษยธรรม การดำเนินชีวิตของแต่ละคนจึงมีวินัยจำเพาะสำหรับการฝึกตน วางไว้เป็นข้อเรียกว่า “สิกขาบท” (ข้อฝึกความประพฤติ) เมื่อบุคคลต้องการรักษาศีลให้ดียิ่งขึ้นไปในวันอุบาสก ก็สามารถรักษาศีล 8 หรืออุบาสกศีลได้ (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2530)

ศีล 8 หรืออุบาสกศีล หมายถึง การรักษาระเบียบทางกายวาจา ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ยิ่งขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต), 2548) ความประพฤติที่ดีงามขึ้นอุบาสกศีลหรือศีล 8 เน้นการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย ทางวาจา เป็นการกระทำที่ปรากฏรูปร่างมองเห็นได้ชัด มีจุดมุ่งหมายเพื่อขัดเกลาจิตใจให้ประณีตยิ่งขึ้น เพื่อกำจัดกิเลสอย่างหยาบ อุบาสกศีลนั้นมีพื้นฐานมาจากนิจศีล แต่อุบาสกศีลเน้นความประพฤติมากขึ้น มีข้อกำหนดที่เป็นสิกขาบท ที่ละเอียดอ่อน เรียบง่าย เมื่อพิจารณาจะทราบได้ถึงความเป็นอยู่ของพระอริยบุคคล รวมทั้งวิถีชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่าบุคคลถ้าประพฤติตามรอยพระอริยบุคคลพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขความเจริญย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ซึ่งได้ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาความว่า “เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่าเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรืองและมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้ เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถามจึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า เมื่อดิฉันยังครองเรือนอยู่มิได้มีความริษยา ความตระหนี่ ความตีส่อผิดฉันมีนิสัยไม่มักโกรธ ประพฤติตามคำสั่งสามีและไม่ประมาทในการรักษาศีลอุบาสกเป็นนิตย์ดิฉันเข้าจำอุบาสกศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ 8 ทุกวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ แห่งปักษ์และตลอดปฏิกุหารียปักษ์ ดิฉันสำรวมระวังในศีลตลอดเวลาและแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ จึงได้ครอบครองวิมานนี้” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539) จะเห็นได้ว่าอานิสงส์ของการรักษาศีลอุบาสกนั้นสามารถทำให้ผู้ที่รักษานั้นเกิดในภพภูมิที่ดีมีสวรรค์สมบัติ เป็นต้น เมื่อพิจารณาศีลอุบาสกแล้ว จะเห็นว่า ความเป็นอยู่โดยปกติของมนุษย์ซึ่งเรียกว่ามนุษยธรรมหรือนิจศีล จะเน้นที่การไม่

เบียดเบียน ส่วนอุโบสถศีลจะเน้นถึง 2 ทาง คือ นอกจากไม่เบียดเบียนแล้วยังเน้นถึงระบบการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติเพื่อลดตัณหา สิ่งใดเป็นไปในเรื่องของกาม ศีลอุโบสถก็มุ่งเพื่อละกามที่จะเป็นประโยชน์ต่อการประพฤติพรหมจรรย์ อันเป็นจุดมุ่งหมายของการเข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

การรักษาอุโบสถศีลเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ชาวบ้านหนองตาไก่ได้ทำสืบทอดกันมาทุกปี ตลอดทั้งยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น เช่น ส่งเสริมให้ลูกหลานของชาวบ้านที่มารักษาศีลได้รู้จักให้ทาน เพราะเมื่อผู้ปกครองของตนมาสมาทานอุโบสถศีลที่วัดแล้วลูกต้องทำหน้าที่มาถวายภัตตาหารทั้งต่อพระสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา ตลอดทั้งยังสืบทอดในเรื่องของการส่งเสริมให้คนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามเมื่อทำให้ชาวตำบลหนองตาไ้้นั้นมาถืออุโบสถศีลในช่วงเข้าพรรษาอยู่เป็นประจำไม่ขาด ซึ่งการรักษาอุโบสถศีลนี้เป็นวิถีแห่งสันติสุข เพราะทำให้คนมีสติ สำรวม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อที่จะศึกษาถึงการรักษาอุโบสถศีลในพระพุทธศาสนาตลอดทั้งแนวทางที่ถูกต้องที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และศึกษาสภาพของการรักษาอุโบสถศีลของอุบาสกอุบาสิกาที่ได้มารักษาศีลกันในช่วงเข้าพรรษา และเสนอแนวในการสืบทอดและส่งเสริมอุโบสถศีลให้อุบาสกอุบาสิกาในตำบลหนองตาไ้ได้เข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาอุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3) เพื่อศึกษาการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ภาคนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไ้ อำเภอฟุ่ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย ในพื้นที่โดยมุ่งเป้าไปที่เจ้าสำนัก และประชาชนที่มารักษาศีล

3) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ซึ่งเป็นผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวคือ ต้องมีส่วนร่วมการรักษาศีลของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ โดยตรงและเต็มใจให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่

1. พระสงฆ์	จำนวน	5	รูป
2. ทายก-ทายิกา	จำนวน	5	คน
3. อุบาสก-อุบาสิกา	จำนวน	10	คน
4. ผู้นำชุมชน	จำนวน	5	คน
5. เยาวชน	จำนวน	5	คน
รวม		30	รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด” ที่วิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วกร่างแบบสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

4) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

6) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7) นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวกและง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อยหรือสนทนากลุ่มย่อยประกอบด้วยข้อมูล 4 ส่วน คือ

1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ตลอดทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วสรุปผลตามเนื้อหา

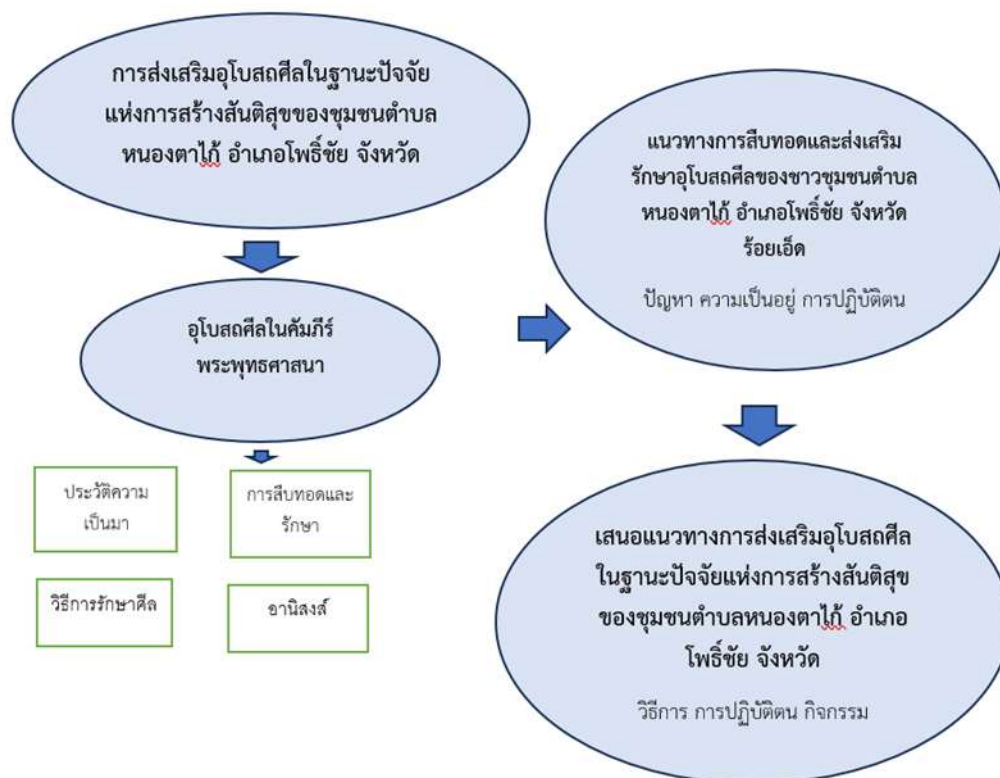
2) ศึกษาข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาการสนทนา เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าตำรา จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนาม โดยใช้การ

2249 การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด
วิเคราะห์และการสังเกตการณ์จากการสัมภาษณ์ ในพื้นที่สัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการ
พรรณนา(interpretations) เพื่อเสนอการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชน
ตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ดจึงสรุปผลการวิจัย

4) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย
และการพรรณนาประกอบการบรรยายเหตุการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความเป็นมา
เพื่อให้เข้าใจเรื่องการส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี
จังหวัดร้อยเอ็ดแล้วจะเป็นการนำเสนองานวิชาการที่มี
ประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1) อุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การรักษาอุโบสถศีลนั้นได้มีมาก่อนสมัยพุทธกาล ครั้นตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญพระโพธิสัตว์ ได้
รักษาศีล เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระราชาทรงพระนามว่า พระเจ้าเนมิราช เป็นพระราชาผู้ทรงธรรม
ทรงประพฤติธรรมและทรงรักษาศีลทุกวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำและวัน 8 ค่ำ แห่งปีกษ ผลจากการทรงประพฤติ
ธรรมและรักษาศีลของพระองค์ ทำให้ทรงเสวยทิพย์สมบัติอยู่ในเทวโลกด้วยอรรถภาพจะเห็นได้ว่าการ

รักษาอุโบสถศีลนั้นมีอานิสงส์มากไม่ว่าจะเป็นมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ ตลอดทั้งนำไปสู่กระแสแห่งพระนิพพาน ครั้งเมื่อมาถึงสมัยพุทธกาลก็ยังมีการรักษาอุโบสถศีลสืบต่อกันมา และมีเรื่องของการรักษาอุโบสถศีลในสมัยต้นพุทธกาล ที่พระเจ้าพิมพิสารได้ปรารภเหตุของเดียรถีย์ได้ประชุมกันกล่าวธรรมในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ ประชาชนทั้งหลายพากันเข้าไปหาเพื่อฟังธรรม และได้รับความรักความเลื่อมใส พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และพระองค์ได้ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์ประชุมกันแสดงธรรมในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ ให้ประชาชนฟัง และประชาชนต่างก็พอใจแล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนา และกลายเป็นธรรมเนียมถือปฏิบัติกันมา ซึ่งปัจจุบันนี้การรักษาอุโบสถศีลประชาชนจะนิยมไปรักษาที่วัดและปฏิบัติธรรมตามโอกาส และทางภาคอีสานนั้นจะนิยมมารักษาอุโบสถศีลในวันธรรมะสวณะ ช่วงเทศกาลเข้าพรรษา จะเห็นได้ว่าการรักษาอุโบสถศีลได้ปฏิบัติสืบต่อกันมากก่อนสมัยพุทธกาลและยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน อุโบสถศีลแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) โคปาลอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถศีลของบุคคลผู้รักษาเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค คือ เมื่อสมათานอุโบสถศีลแล้ว ก็ปล่อยใจให้คิดแต่เรื่องของความโลภ (2) นิคฺคหฺมฺอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถศีลของนักบวชนอกศาสนา ชื่อนิครนถ์ (3) อริยอุโบสถศีล เป็นการรักษาอุโบสถศีลด้วยการทำจิตที่เศร้าหมองให้ผ่องแผ้ว การทำจิตที่เศร้าหมองให้ผ่องแผ้วนี้ได้ด้วยความเพียร และได้ทรงยกย่องอริยอุโบสถศีล ว่าเป็นการรักษาอุโบสถศีลที่จะทำให้มนุษย์นั้นเข้าสู่ความเจริญสูงสุด ตลอดทั้งการรักษาอุโบสถศีลนั้นมีอานิสงส์มากหากผู้ใดได้รักษาแล้วย่อมนำความสุขมาให้ตนทั้งในโลกนี้ และเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วก็จะนำไปสู่ภพภูมิที่ดีมีสวรรค์เป็นเบื้องต้น และเจริญไปด้วยทรัพย์อันเป็นทิพย์และเมื่อเกิดในโลกมนุษย์จะได้เกิดในตระกูลที่ดีมีความเป็นอยู่ที่สมบูรณ์ การรักษาอุโบสถศีลนั้นจะส่งผลให้แก่ตัวผู้ที่ประพฤติปฏิบัติให้มีความสุขในภพปัจจุบันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และครอบครัว และเป็นเกราะป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีตลอดทั้งมีอานิสงส์ส่งผลให้เมื่อตายจากโลกมนุษย์ไปแล้วทำให้ไปเกิดในโลกสวรรค์มีสมบัติเป็นทิพย์ และเมื่อกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีกครั้งจะทำให้เกิดในวรรณะที่ดีและเพียบพร้อมได้ด้วยสมบัติ

2) การรักษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด

การรักษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ รูปแบบการรักษาอุโบสถศีล ของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่และประโยชน์ของการรักษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีดังต่อไปนี้

1) การรักษาอุโบสถศีล ของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ การรักษาอุโบสถศีล ของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ ประชาชนจะนิยมรักษาอุโบสถศีลในช่วงเข้าพรรษา ในวันธรรมสวณะ ซึ่งมีการสมათานศีลและรับศีลจากพระสงฆ์ในตอนเช้า และมีการปฏิบัติธรรม ทำวัตร-สวดมนต์ เช้า เย็น และลาสิกขาที่บ้านในตอนเช้าของวันถัด โดยประชาชนจะปฏิบัติตามวัดของแต่ละหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่เป็นหลัก ซึ่งการรักษาอุโบสถศีลนี้นอกจากจะรักษาในช่วงเข้าพรรษาแล้วยังมีในช่วงของงานปฏิบัติธรรมที่ทางพระสงฆ์ได้จัดขึ้น ประชาชนถึงจะมีโอกาสได้ไปร่วมรักษาอุโบสถศีลตามเวลาที่กำหนด

2) ประโยชน์ของการรักษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชน ด้านทรัพย์สิน ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพ ดังนี้

1. ด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชน การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ ด้านการอยู่ร่วมกันในชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลหนองตาไก่อมาร่วมกันรักษาอุโบสถศีล ซึ่งถือว่าการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นการจัดปฏิบัติ

2251 การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด

ธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรมประจำปี ทำให้ประชาชนนั้นได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรม เป็นการส่งเสริมด้านความสามัคคีภายในชุมชน ความเสียสละ และอุบาสกศีลยังส่งเสริมให้คนที่ปฏิบัตินั้นมี ความเมตตาต่อกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัด ร้อยเอ็ด นั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ด้านความปลอดภัยของทรัพย์สิน การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของ ชุมชนตำบลหนองตาไก่ ด้านทรัพย์สิน นั้นทำให้ประชาชนในตำบลหนองตาไก่อประกอบอาชีพสุจริตและมีความ เมตตาต่อกัน รู้จักอดออม ช่วยเหลือผู้อื่น และไม่นำทรัพย์สินของตนเองไปใช้ในทางที่ผิด เช่น เล่นการพนัน ยา เสพติด เป็นต้น ตลอดทั้งยังปลูกฝังให้ประชาชนนี้ความเกรงกลัวและละอายใจต่อบาป ตระหนักรู้ถึงโทษของ การลักขโมยและช่วยลดปัญหาการลักขโมยภายในชุมชน เพราะศีลของสองนั้นว่าด้วยการลักทรัพย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ ผิดต่อกฎหมายแล้วยังผิดศีลธรรมอีกด้วย

3. ด้านครอบครัว การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตา ไก่ ด้านครอบครัว นั้นเป็นการส่งเสริมประชาชนเกิดความเมตตาและมีหิริโอตตัปปะ ซึ่งส่งผลให้ทุกคนนั้นรู้ หน้าที่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น สามีภรรยา ก็จะไม่คิดนอกใจกัน ตลอดทั้งปัญหาการดื่มสุราที่เป็นต้นเหตุสู่การ ทะเลาะวิวาทก็จะลดน้อยลง และมีความอ่อนน้อมต่อกันในด้านของการพูด และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ส่วน บุตร-ธิดานั้นก็จะรู้จักผิดชอบชั่วดี และรู้จักหน้าที่ของตนเอง ไม่คิดหรือทำอะไรที่ผิดต่อศีลธรรมและทำให้บิดา มารดาและญาติพี่น้องไม่สบายใจ ตลอดทั้งอุบาสกศีลยังช่วยส่งเสริมในเรื่องของมารยาทในการพูดซึ่งทำให้เกิด ความรักเมตตาจากคนในครอบครัวอีกด้วย

4. ด้านสุขภาพ การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตา ไก่ ด้านสุขภาพ การส่งเสริมอุบาสกศีลนั้นเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญเพราะจัดว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของ การดำรงชีวิต ของประชาชนในตำบลหนองตาไก่ โดยอุบาสกศีลจัดว่าเป็นสิ่งที่ส่งเสริมในด้านสุขภาพทั้งสุขภาพ กายและสุขภาพจิต เช่น การเว้นจากดื่มสุรานั้นส่งผลต่อสุขภาพกายโดยตรง เพราะหากชาวตำบลหนองตาไก่อ นั้นลด ละ เลิก การดื่มสุราได้แล้วจะทำให้มีสุขภาพดี และว่าด้วยเรื่องของการรับประทานอาหารในยามวิกาล นั้นมีผลต่อสุขภาพเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นโรคเกี่ยวกับระบบอาหารและลดปัญหาเรื่องความอ้วนด้วย นอกจากนี้ อุบาสกศีลยังส่งเสริมในด้านของสุขภาพจิต เพราะผู้ที่รักษากุโบสถศีลนั้นย่อมทำให้มีจิตใจเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่ง หากมีสุขภาพจิตดีแล้วย่อมนำไปสู่สุขภาพกายที่ดีเช่นกัน

3. การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด

การส่งเสริมอุบาสกศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ

1) แนวทางการสืบทอดและส่งเสริมการรักษาอุบาสกศีล ของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการสืบทอดและส่งเสริมการรักษาอุบาสกศีล ของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟีชี จังหวัดร้อยเอ็ด พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทในการเชิญชวนคณะศรัทธาญาติโยมมาร่วมกันรักษาอุบาสกศีล ตลอด ทั้งเป็นผู้นำพาในการนำทำวัตรสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม และจัดงานปฏิบัติธรรมประจำปีเพื่อให้ชาวบ้านได้ มีโอกาสได้มาร่วมกันปฏิบัติธรรมและรักษาอุบาสกศีล ตลอดทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้ชักชวนกันมารักษา อุบาสกศีลและประชาชน ทั่วไปนั้นให้การสนับสนุนในเรื่องของอาหารและน้ำปานะ จะทำให้การรักษาอุบาสก

ศีลนั้นเกิดความสนใจจากคนภายในชุมชนมากยิ่งขึ้นและทำให้มีคนมาร่วมกันรักษาอุโบสถศีลเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

2) บทบาทพระสงฆ์ในการสืบทอดและส่งเสริมรักษาอุโบสถศีลของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทพระสงฆ์ในการสืบทอดและส่งเสริมรักษาอุโบสถศีลของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ พระสงฆ์นั้นมีบทบาทที่สำคัญทั้งในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาในการนำพาปฏิบัติธรรมและจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การจัดปฏิบัติธรรมประจำปี การจัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวตำบลหนองตาไก่ได้เข้าร่วมมารักษาอุโบสถศีลนอกจากที่เคยได้ปฏิบัติกันมาในช่วงเข้าพรรษา ตลอดทั้งส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีภายในชุมชนในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ที่มารักษาอุโบสถศีลที่วัด

อภิปรายผล

1. อุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา การรักษาอุโบสถศีลได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาก่อนสมัยพุทธกาล และยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน อุโบสถศีลแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) โคปาลอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถศีลของบุคคลผู้รักษาเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค คือ เมื่อสมათานอุโบสถศีลแล้ว ก็ปล่อยใจให้คิดแต่เรื่องของความโลภ (2) นิคคธอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถศีลของนักบวชนอกศาสนา ชื่อนิครนถ์ (3) อริยอุโบสถศีล เป็นการรักษาอุโบสถศีลด้วยการทำจิตที่เศร้าหมองให้ผ่องแผ้ว การทำจิตที่เศร้าหมองให้ผ่องแผ้วมิได้ด้วย ความเพียร และได้ทรงยกย่องอริยอุโบสถศีล ว่าเป็นการรักษาอุโบสถศีลที่จะทำให้มนุษย์นั้นเข้าสู่ความเจริญสูงสุด ตลอดทั้งการรักษาอุโบสถศีลนั้นมีอานิสงส์มากหากผู้ใดได้รักษาแล้วย่อมนำมาความสุขมาให้ตนทั้งในโลกนี้ และเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วก็จะนำไปสู่ภพภูมิที่ดีมีสวรรค์เป็นเบื้องต้น และเจริญไปด้วยทรัพย์อันเป็นทิพย์และเมื่อเกิดในโลกมนุษย์จะได้เกิดในตระกูลที่ดีมีความเป็นอยู่ที่ดีสมบูรณ์ การรักษาอุโบสถศีลนั้นจะส่งผลให้แก่ตัวผู้ที่ประพฤติปฏิบัติให้มีความสุขในภพปัจจุบัน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และครอบครัว และเป็นเกราะป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดทั้งมีอานิสงส์ส่งผลให้เมื่อตายจากโลกมนุษย์ไปแล้วทำให้เกิดในโลกสวรรค์มีสมบัติเป็นทิพย์ และเมื่อกลับมาเกิดในโลกมนุษย์อีกครั้งจะทำให้เกิดในวรรณะที่ดีและเพียบพร้อมได้ด้วยสมบัติ สอดคล้องกับพระมหาธีรศักดิ์ อธิปัญโญ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของพุทธศาสนิกชนวัดตลาดใต้จังหวัดปทุมธานีที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาอุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า อุโบสถศีลมีและเกิดขึ้นมาก่อนพุทธกาล คือเกิดขึ้นกับพระโพธิสัตว์ ผู้บำเพ็ญบารมีกระทำความดีต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต และฆราวาสผู้ครองเรือนปฏิบัติรักษาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกการรักษาอุโบสถศีลยังสามารถแบ่งตามระยะเวลาที่เข้าจำได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ปกติอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษาในวันที่กำหนดไว้ตามปกติตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง ในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ (2) ปฏิจาครอุโบสถ หมายถึงวันที่รักษาอุโบสถศีลที่พิเศษขึ้นไปอีกกว่าปกติคือรักษา 3 วัน เรียกว่าวันรับ วันรักษาและวันส่ง (3) ปาฏิหาริย์ปักษุอุโบสถ คืออุโบสถที่ฟังนำไป คือ ให้เป็นไปตามตรงตามกำหนดเป็นประจำในแต่ละปี หมายความว่าในแต่ละปีมีช่วงเวลาที่กำหนดไว้เฉพาะที่จะรักษา เช่น รักษาตลอด 3 เดือน ในกาลเข้าพรรษา ถ้าไม่อาจรักษาได้ตลอด 3 เดือน ก็ให้รักษา 1 เดือน หรือครึ่งเดือนในเขตการแสวงหาภินิหารของพระภิกษุ อุโบสถยังแบ่งประเภทของ

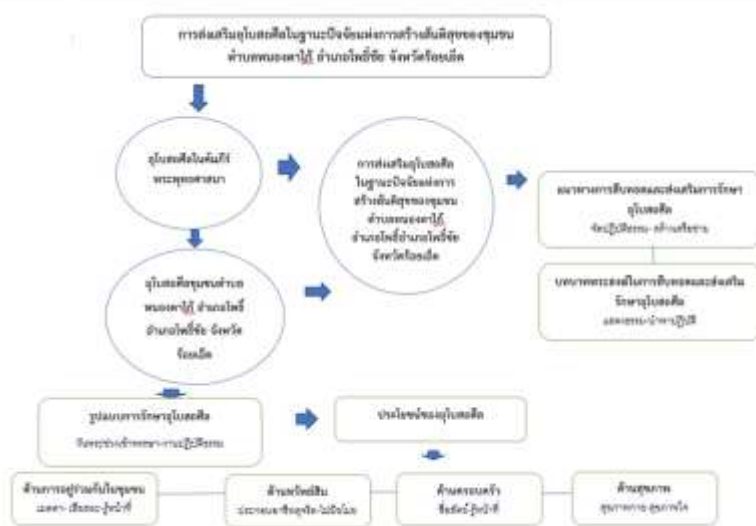
ผู้รักษาอุโบสถได้ 3 ประเภท คือ (1) โคบาลกอุโบสถ คืออุโบสถศีลของบุคคลผู้รักษาเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค ลักแต่ว่าสมทานศีลแล้วทนคอยรักษาไม่ให้ขาดเพียงให้พ้นวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใส่ใจฝึกฝนอบรมตนใน การบำเพ็ญกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้น (2) นิคัณฐอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถของพวกนอกศาสนาคือพวกนิครนถ์ ที่ถือ อุโบสถแบบตั้งเจตนาจนวันมีเขตจำกัด เลือกกระทำไม่งดเว้นทั้งหมด (3) อริยอุโบสถศีลได้แก่อุโบสถที่อุบาสก อุบาสิการักษาอย่างประเสริฐ เมื่อสมทานแล้วตั้งใจชำระจิตของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง มีการเจริญสมถและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ระลึกถึงอนุสติ 6 คือ พุทธานุสติธัมมานุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติจาคา นุสติ และเทวดานุสติ อยู่เสมอ

2. การรักษาอุโบสถศีลของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอร้อยชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประชาชนจะนิยม รักษาอุโบสถศีลในช่วงเข้าพรรษา ในวันธรรมสวนะ ซึ่งมีการสมทานศีลและรับศีลจากพระสงฆ์ในตอนเช้า และมีการปฏิบัติธรรม ทำวัตร-สวดมนต์ เข้า เียน และลาสิกขาที่บ้านในตอนเช้าของวันถัด โดยประชาชนจะ ปฏิบัติตามวัดของแต่ละหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่เป็นหลัก ซึ่งการรักษาอุโบสถศีลนี้นอกจากจะรักษาในช่วง เข้าพรรษาแล้วยังมีในช่วงของงานปฏิบัติธรรมที่ทางพระสงฆ์ได้จัดขึ้น ประชาชนถึงจะมีโอกาสได้ไปร่วมรักษา อุโบสถศีลตามเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับ พระครูสมุห์กฤตภาส สุกิจใจ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา การรักษาอุโบสถศีลของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท” ผลจากการวิจัยพบว่า สตรีในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาอุโบสถศีลที่ยังไม่ชัดเจน ยังไม่ทราบถึงการรักษาอุโบสถศีลให้ พิเศษยิ่ง ๆ ขึ้น นั้นว่ามีการรักษา 3 อย่าง คือ ปกติอุโบสถ คือ อุโบสถที่รักษากันเฉพาะวันที่กำหนดปฏิชาคร อุโบสถ คืออุโบสถที่รักษากันครั้งละ 3 วัน ปาฏิหาริย์อุโบสถ คือ อุโบสถที่รักษากันเป็นประจำ ปัจจุบันนี้ สตรีนิยมรักษาอุโบสถศีล ในวันพระช่วงเข้าพรรษาเพียงเดือนละ 4 ครั้งในวันพระ พอออกพรรษาแล้วผู้มา รักษาอุโบสถศีลก็ลดน้อยลงพบกว่าสตรีที่จะรักษาอุโบสถศีลตลอดชีวิตนั้นมีจำนวนน้อยมาก วิธีการรักษา อุโบสถศีล สตรีส่วนใหญ่ในปัจจุบันไปสมทานขอศีลกับพระที่วัด เพราะที่วัดสะดวกกว่าการรักษาอุโบสถ ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางวัดกำหนดไว้ โดยเริ่มจากในตอนเช้าชำระร่างกายให้สะอาด แต่งกายด้วยชุดขาว หรือชุดสุภาพ นกัตอาหารมาร่วมทำบุญที่วัด ทำวัตรสวดมนต์ประกาศวันอุโบสถ สมทานอุโบสถศีล รับศีล 8 มารักษา เมื่อถึงเวลาที่ทางวัดกำหนดก็จะร่วมกันปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เดินจงกรม ฟังเทศน์ฟังธรรม และสวด มนต์ทำวัตรเช้า - เย็น ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้นิยมปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน การรักษาอุโบสถศีลนั้น ไม่เคร่งครัดในการสำรวมระวังกาย วาจา ใจ ไม่ได้อธิษฐานจิตตั้งความปรารถนาในการรักษาเพื่อวัตถุประสงค์ อันยิ่งใหญ่

3. การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขของชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอร้อย ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พระสงฆ์จะต้องมีบทบาทในการเชิญชวนคณะศรัทธาญาติโยมมาร่วมกันรักษาอุโบสถศีล ตลอดทั้งเป็นผู้นำพาในการนำทำวัตรสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม และจัดงานปฏิบัติธรรมประจำปีเพื่อให้ ชาวบ้านได้มีโอกาสได้มาร่วมกันปฏิบัติธรรมและรักษาอุโบสถศีล ตลอดทั้งกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้ชักชวนกัน มารักษาอุโบสถศีลและประชาชน ทั่วไปนั้นให้การสนับสนุนในเรื่องของอาหารและน้ำปานะ จะทำให้การรักษา อุโบสถศีลนั้นเกิดความสนใจจากคนภายในชุมชนมากยิ่งขึ้นและทำให้มีคนมาร่วมกันรักษาอุโบสถศีลเพิ่มมา กขึ้นอีกด้วย 2. บทบาทพระสงฆ์ในการสืบทอดและส่งเสริมรักษาอุโบสถศีลของชาวชุมชนตำบลหนองตาไก่ พระสงฆ์นั้นมีบทบาทที่สำคัญทั้งในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นผู้นำทาง พระพุทธศาสนาในการนำพาปฏิบัติธรรมและจัดกิจกรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น การจัดปฏิบัติธรรม ประจำปี การจัดปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวตำบลหนองตาไก่ได้เข้าร่วมรักษา

อุโบสถศีล นอกจากที่เคยได้ปฏิบัติกันมาในช่วงเข้าพรรษา ตลอดทั้งส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีภายในชุมชนในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ที่มารักษาศีลอุโบสถศีลที่วัด สอดคล้องกับ **พระมหาธีรศักดิ์ อธิบุญโญ (2561)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของพุทธศาสนิกชนวัดตลาดใต้จังหวัดปทุมธานีที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาอุโบสถศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า อุโบสถศีลมีและเกิดขึ้นมาก่อนพุทธกาล คือเกิดขึ้นกับพระโพธิสัตว์ ผู้บำเพ็ญบารมีกระทำความดีต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต และฆราวาสผู้ครองเรือนปฏิบัติรักษาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกการรักษาอุโบสถศีลยังสามารถแบ่งตามระยะเวลาที่เข้าจำได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ปกติอุโบสถ คืออุโบสถที่รักษาในวันที่กำหนดไว้ตามปกติตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง ในวันขึ้นหรือแรม 8 ค่ำ 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ (2) ปฏิชาครอุโบสถ หมายถึงวันที่รักษาอุโบสถศีลที่พิเศษขึ้นไปอีกกว่าปกติคือรักษา 3 วัน เรียกว่าวันรับ วันรักษาและวันส่ง (3) ปาฏิหาริย์ปักษุอุโบสถ คืออุโบสถที่พึงนำไป คือ ให้เป็นไปตรงตามกำหนดเป็นประจำในแต่ละปี หมายความว่าในแต่ละปีมีช่วงเวลาที่กำหนดไว้เฉพาะที่จะรักษา เช่น รักษาตลอด 3 เดือน ในกาลเข้าพรรษา ถ้าไม่อาจรักษาได้ตลอด 3 เดือน ก็ให้รักษา 1 เดือน หรือครึ่งเดือนในเขตการแสวงหากฐินของพระภิกษุ อุโบสถยังแบ่งประเภทของผู้รักษาอุโบสถได้ 3 ประเภท คือ (1) โคपालกอุโบสถ คืออุโบสถศีลของบุคคลผู้รักษาเหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโค สักแต่ว่าสมาทานศีลแล้วทนคอยรักษาไม่ให้ขาดเพียงให้พ้นวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใส่ใจฝึกฝนอบรมตนในการบำเพ็ญกุศลให้ยิ่ง ๆ ขึ้น (2) นิคัณฐอุโบสถ เป็นการรักษาอุโบสถของพวคนอกศาสนาคือพวกนิครนถ์ ที่ถืออุโบสถแบบตั้งเจตนางดเว้นมีเขตจำกัด เลือกกระทำไม่งดเว้นทั้งหมด (3) อริยอุโบสถศีลได้แก่อุโบสถที่อุบาสก อุบาสิการักษาอย่างประเสริฐ เมื่อสมาทานแล้วตั้งใจชำระจิตของตนให้สะอาดปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง มีการเจริญสมถและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ระลึกถึงอนุสติ 6 คือ พุทธานุสติ อัมมานุสติ สังฆานุสติ สีลานุสติจาคานุสติ และเทวตานุสติ อยู่เสมอ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การรักษาอุโบสถศีลมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ก็ได้ทรงปฏิบัติ เช่น ในชาติที่เป็นพระเจ้าเนมิราช ซึ่งทรงรักษาอุโบสถศีลเป็นประจำ ส่งผลให้ได้รับอานิสงส์ทั้งในโลกมนุษย์และสวรรค์ ต่อมาในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารได้กราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสงฆ์แสดงธรรมในวัน 8 ค่ำ 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ จนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบมา อุโบสถศีลแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ โคปาลอุโบสถ นิคัณฐอุโบสถ และอริยอุโบสถ โดยอริยอุโบสถเป็นการปฏิบัติที่เน้นการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์และนำไปสู่ความเจริญสูงสุด การรักษาอุโบสถศีลมีอานิสงส์มาก ช่วยให้เกิดความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงนำไปสู่สุคติ

ในชุมชนตำบลหนองตาไก่ อำเภอฟัวชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประชาชนมักรักษาอุโบสถศีลในช่วงเข้าพรรษาและวันธรรมสวนะ โดยมีการสมาทานศีล ปฏิบัติธรรม และสวดมนต์ตามวัดในหมู่บ้าน อีกทั้งยังเข้าร่วมกิจกรรมตามโอกาสที่พระสงฆ์จัดขึ้น การรักษาอุโบสถศีลก่อให้เกิดประโยชน์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคี เมตตา และอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ด้านทรัพย์สิน ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ลดการลักขโมย และ การใช้จ่ายในทางที่ผิด ด้านครอบครัว ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ส่งเสริมความรัก ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ และด้านสุขภาพ ช่วยให้มีความสุขกายและใจที่ดีจากการงดอบายมุขและฝึกจิตใจ

การส่งเสริมอุโบสถศีลในชุมชนมีแนวทางสำคัญคือ พระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม ชักชวนประชาชนให้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี ขณะเดียวกันประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ มีส่วนช่วยชักชวนกันเข้าร่วม และสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ เช่น อาหารและเครื่องดื่ม ส่งผลให้เกิดการสืบทอดประเพณี และเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนและประชาชนให้เห็นคุณค่าของการรักษาอุโบสถศีล อันนำไปสู่ความสงบสุขและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อเสนอแนะในงานวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการส่งเสริมพระสงฆ์ให้การได้มีบทบาทในการเป็นผู้นำพาประชาชนในพื้นที่ปฏิบัติธรรมเป็นรูปธรรม

2) พระสงฆ์ต้องมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมและสามารถเป็นผู้นำพาปฏิบัติได้

3) ภาครัฐควรให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญกับการรักษาอุโบสถศีล

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) มีการจัดปฏิบัติธรรมประจำปีเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมปฏิบัติธรรมและทำกิจกรรมร่วมกัน

2) จัดปฏิบัติธรรมตามโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือว่าเฉลิมพระชนมพรรษา

3) นำพาเยาวชนเข้าร่วมรักษาอุโบสถศีล

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การส่งเสริมอุโบสถศีลในฐานะปัจจัยแห่งการสร้างสันติสุขในพื้นที่อื่น

2. แนวทางการปฏิบัติธรรมที่จะนำไปสู่ความสมานฉันท์ของจังหวัด

3. รูปแบบการส่งเสริมศีลธรรมของเยาวชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสมุห์กฤตภาส สุกิจโจ (โชติการ). (2560) “ศึกษาการรักษาอุบาสกศิลป์ของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตฺโต). (2530). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีระศักดิ์ อธิปัญโญ (เที่ยงธรรม). (2546). “การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุบาสกศิลป์ของพุทธศาสนิกชนวัดตลาดใต้จังหวัดปทุมธานีที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2548). วิปัสสนาญ้ย เล่ม 2. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) ตรวจชำระ. พระคันธสาราภิวงศ แปลและเรียบเรียง.นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย